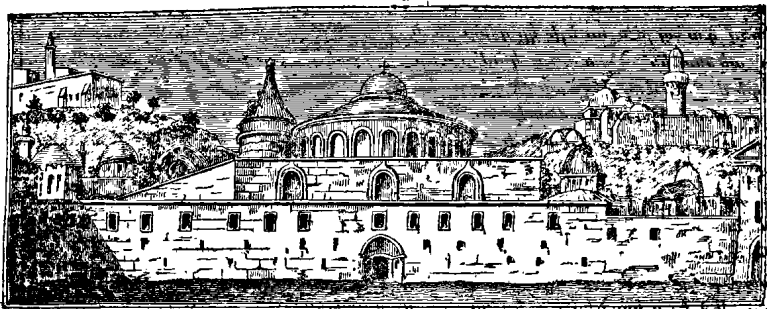

Մ Ի Մ Ն

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ՏԱՐԻ
ԹԻՒՆ 10.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԶԵՆ
1869.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՄԵՆԱՊՍՏԻ ԶՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐԺ Կ. ՊՕԼՍՈՅ
ՏԵՐ ՍԿՐՏԻՉ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ լրագրներն արդէն աւետիկն Սրբապան Պատրիարքի ընտրութիւնն և Նիկիոյնիկէն սկսան յիշատակել ժամերգութեանց մէջնաբառ անունն : Դատ Պատրիարքաց ընտրութիւն աւետուած և անունն յիշատակուած և ապա դարձած են վասն զի այս ամենը անցաւոր երեւոյթիւնք են պատրիարքական կոչման մէջ Բայց կայ երեւոյթ մի որ անանց է, կայ յիշատակութիւն մի որ տեւական է : Այս է պատմութեան յիշատակութիւնը, որով ոմանց արարքները օրհնութեամբ կը յիշատակուին և ոմանքը անխիճք : Պատմութեան մէջ արժանաւոր տեղ զբաւելու և խաղաղ սերունդի օրհնութիւնը ժառանգեալ

լու համար հարկաւոր է գործ, բարի գործ և մեծ գործ : Սեփ գործով է որ մարդ կը մեծնայ և բարի գործով է որ կ'օրհնուի դարուց 'Թ դարա : Սեփ գործերը աւելի մեծ պաշտօններու մէջ կը գործուին, ինչպէս և մեծամեծ հանգէսները աւելի ընդարձակ առօրեայիցներու մէջ կը կատարուին :

Արդ՝ պատրիարքութիւնը մեծ պաշտօն է և արձակ ասպարէզ մեծապարծութեան, և ահա՛ այս մեծ պաշտօնին կը կոչուի Ամենապատիւ Սրբապան Սրբապան Պատրիարքը : Սեփ պաշտօնները նման են բարձր լեւնեբուն : Ի երանց բարձունքէն աւելի գիւրութիւն կը դիտուին երկնափամբը և երկրադուռը, և մեծ պաշտօն

մանց գահայքէն աւելի կը զննուին և կը տեսնուին Վստուծոյ կամբը երկնքի մէջ և ժողովրդեան վէրքերը՝ երկրի վրայ։ Սորա համար է որ ժողովուրդը մարդիկ կ'ընտրէ և կը բարձրացնէ։ Սակայն դիտելու համար կուրովաբիւ աչք պէտք է, և զննելու ու տեսնելու համար՝ մաքուր սիրտ և իմաստուն միտք։ Երանց վրայ երբեմն ամպեր կը կուտակին, մեծ պաշտօններու մէջ եւս կարծիքներ կը յուզին և խռովութիւններ կը յաճախեն. բայց թէ՛ ամպերը և թէ՛ խռովութիւնները տեւական չեն. ուստի և ամենուն գիմադրաւելու համար՝ հաստատուն կամք պէտք է. Հետեւապէս, մաքուր սիրտ, իմաստուն միտք և հաստատուն կամք ամեն մեծ պաշտօնաւորներու մեծագործութեան միակ պայմաններն են և հաւատարիմ աթոռակիցները։ Եթէ չը կան այս պայմանները, թշուառ են մեծ պաշտօնաւորները. վասն զի, ինչպէս որ կը բարձրանան նոյնպէս և շուտով կ'անկանին։ Սորա համար է, որ մեծահաւ ճար Եղիշէն կը վճռէ համարձակ. «Թագաւոր որ ոչ ունի զիմաստութիւն աթոռակից իւր, ոչ կարէ 'ի վիճակին իւրում՝ հաստատուն գտնաւ։ Եւ տարակոյս չը կայ, որ այս նշանաւոր խօսքը ամեն մեծ պաշտօնաւորներու կը պատկանի։

Սեծ պաշտօնաւորաց աթոռակիցները, բացի իրենց մաքուր սրտէն, իմաստուն մտքէն և հաստատուն կամքէն, են նոյնպէս և իրենց խորհրդակիցները. ըստ որում պաշտօնաւոր մի ինքն ըստ ինքեան որչափ որ կատարեալ, դարձեալ անգոր է առանց օրինաւոր գործակիցաց։ Երբեմն մեծագործութեան մի անհրաժեշտ պայմանըն եւս խորհրդակցութիւնն է և գործակցութիւնը։

Մենապատիւ Իրիմեան Ժողովրդագետէր Հայրը այսօր պատրիարքական աթոռ կը բարձրանայ. բայց նոյն նրա իրական պաշտօնը օրինաւորապէս վարելու համար միայն իւր անձնական արժանաւորութիւններն բուական չեն, այլ հարկաւ որ են անշուշտ աթոռակիցներ և գործակիցներ։ Այլ են այս գործակիցները՝ եթէ ոչ սահմանադրական Ժողովները։ Երբ Մենապատիւ Հօր առաջին գործը հարկ է ուրեմն որ լինի սահմանադրական Ժողովներու վերահաստատութիւն՝ աւրին զի, ընդհանուր գործ մի երբոր ընդհանուրի աջակցութեամբ կը գործաթ միշտ տեւական է և անապաշտ։ Բայց նի մի Պատրիարքներ անկոյուն վիճակ ունեցան, որովհետեւ չը կամեցան օգուտ քաղել սահմանադրական Ժողովներէն։ Երբանիկ պիտի լինի Երբոր Պատրիարքը եթէ ջանայ իւր աթոռակիցները կանանաւորել, իւր հաւաքական գործութիւնը բազմապատկել եւ այնպէս գործել։ Երբոր Հայրը մեղմէն աւելի բաջ գիտէ, որ նոյն օրէն սկսան կաթողիկոսական խնդիրը ծանրանալ, գաւառական գործերը երեսի վրայ մնալ և ազգային վարչութեան վիճակը վատթարիլ, երբոր պատրիարքութեան գործակից Ժողովները պղտորեցան և խանգարեցան, երբոր փոխանակ պատրիարքութիւնն զժողովուրդն 'ի գործ հրաւիրելու, ժողովուրդն սկսաւ զպատրիարքութիւնն 'ի գործ հրաւիրել, Հետեւեալէս, որչափ արդեօք պիտի թեւ թեւնայ պատրիարքութեան բեռն, երբ ինքն սկսի զժողովուրդն 'ի գործ հրաւիրել. եւ որչափ մեծ արժանաւորութիւն է ժողովրդի ընտրած պաշտօնաւորին համար, երբ ոչ թէ միայն ինքը կը գործէ, այլ և գործել կը տալ և այսպէս ընդհանրութիւնը գործու-

նէութեան ճանադարհի մէջ կը մըռնէ և Վարձեւ և գործել տալ յառաջ երթալ և իւր հետ տանիլ, այս է ահա հաւարական յառաջադիմութեան ապահով և անմիջապէս օրէնքը, որուն գէմ յորդ խիստ շատ անգամ վեր պանքերի գործուեցան: Այսին դէպք, այս եւս պիտի խոստովանինք տեսչառաւ պէս, որ մեր ժողովուրդը տեսակ մի աւանդական թիւր սովորութիւն ունի. Աթոքիկա կ'ընտրէ, Պատրիարք կ'ընտրէ, առաջնորդ կ'ընտրէ, ժողովական կ'ընտրէ և անգործունէութիւն միայն հեռուէն հանդիսատես կը լինի, Բողոքեան ընտրութեան մէջ միայն շահ նկատելով և մոռնակցելով, և ոչ թէ գործակցութեան: Ինտրել և մերժել, բարձրացուցանել և իջուցանել, այս է գործողարար մեր ժողովուրդի գլխաւոր գործունէութիւնը:

Այսին պէս ազգայնապէս տաշտոնաւորները, որոնք իրենց օրինակաւ և իրենց հետ պիտի վառեն միանգամայն և ժողովուրդի գործադրութեան ետանդը, այնպիսի պատշտոնաւորները խիստ արժանաւոր անդ պիտի գրաւեն ազգային պատմութեան մէջ:

Ի՞նչ մեր Վանապատիւ Դորրեան տիր Պատրիարքի վարդապետական ջիւղանի պատմութեան առաջին հատորը գրուած է արդէն յուսովի տառերով, մալթերը ուլեմն որ պատրիարքական ջիւղանի երկրորդ հատորն եւս լրուան և պակ լինի աւաջնոյն:

ԳՈՒՑՏՆԵՐԵՐԳ

Հովհաննէս Գուտտենբերգի աշունք աշխարհաճանօթ է. Գուտտենբերգը տպագրութեան հնարին եւ հեղինակն է: Թէպէտ և ոմանք ժրտակցին այս փառքը Գուտտենբերգին տալու, ժամանակակից գրեանց մէջ նորա անունը չը տեսնելով, սակայն Սայնց և Սորաբուրգ քաղաքները, տպագրութեան հրաշալի արուեստի այս նշանաւոր խանձարուրները, արձաններ կանգնեցին Գուտտենբերգի համար, և Հովհաննէս Սորտի տունաւորութեան օրը տպագրութեան գիւտի հարիւրամեակները և յոյժեանները կատարելով յայտնապէս հաւատեցին, որ իրենք ամենեւին չեն ընդունիր Գուտտենբերգի վրայ եղած տարակուսանքները և չեն ներքոր աղալտուի միայն հոշակաւոր զաւակի՝ և միւսոյն փառաւոր հիւրի աշունք: Սայնցի մէջ կանգնած արձանը թորովալցան անուանի բանդակաւ գործի տուած կաղապարն է, իսկ Վարսաբուրգի արձանը՝ Կալթ գլխով ժերի, որոյ օրինակը կը գտնուի նմանապէս Փարիզի կոթերական տպարանին մէջ:

Սայնց և Սորաբուրգ քաղաքները իրաւունք ունին և լիթ Գուտտենբերգի անունը չիւրելի իւր տպագրած գրքերու մէջ, սորա պատճառն այն է, որ նա ինչը չէ կամեցեր իւր տոհմի անունը լաւ հրատարակած մատենաներու մէջ նշանակել: Հատ եւ շատ ապույժ ջիւղ կան, որոնք տպագրութեան գիւտի իրաւունքը և փառքը Գուտտենբերգին կ'ընծայեն:

Ի՞նչ Գուտտենբերգ, որ աշունք կան յեղէ էր և ծնած էր Սայնցի մէջ 1395 ին, եկաւ 1424 ին Սորաբուրգ, խաւսափելով այն աղմուկներէն որով